

De weerslag van de inwerkingtreding van de artikelen 2:44 en 2:46 W.V.V. op de rechtsmacht van de Raad van State

Coen, Tina

Published in:
Rechtskundig Weekblad

Publication date:
2019

Document Version:
Final published version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Coen, T. (2019). De weerslag van de inwerkingtreding van de artikelen 2:44 en 2:46 W.V.V. op de rechtsmacht van de Raad van State. *Rechtskundig Weekblad*, (8), 283-297. <https://rw.be/artikels/13362>

Copyright

No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form, without the prior written permission of the author(s) or other rights holders to whom publication rights have been transferred, unless permitted by a license attached to the publication (a Creative Commons license or other), or unless exceptions to copyright law apply.

Take down policy

If you believe that this document infringes your copyright or other rights, please contact openaccess@vub.be, with details of the nature of the infringement. We will investigate the claim and if justified, we will take the appropriate steps.

De weerslag van de inwerkingtreding van de artikelen 2:44 en 2:46 WVV op de rechtsmacht van de Raad van State

Tina COEN¹

Door de inwerkingtreding van de artt. 2:44 en 2:46 WVV dreigt de Raad van State, afdeling bestuursrechtspraak, zich niet langer te zullen kunnen uitspreken over vorderingen tot nietigverklaring van eenzijdige administratieve rechtshandelingen die werden gesteld door de organen van administratieve overheden waarop het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen, zij het aanvullend, van toepassing is. De ondernemingsrechtbank wordt ter zake bevoegd, tenzij met een specifieke wetsbepaling of door de toepassing van de equivalentietoets de rechtsmacht opnieuw bij de Raad van State zou kunnen worden gelegd.

I. Inleiding

1. Met de invoering van het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen (hierna: «WVV»)² zijn het weer vruchtbare tijden geworden voor de vennootschaps-, verenigings-, en stichtingsrechtelijke literatuur. Het gaat immers om een echte, inhoudelijke, hervorming van het vennootschaps-, vzw- en stichtingsrecht, een hervorming die haar weerga niet kent sinds het Groot Ontwerp eind jaren zeventig een stille dood is gestorven.

Iedereen heeft zich het afgelopen jaar het nieuwe wetboek ongetwijfeld eigen zitten maken, ook de ondernemingsrechtbanken. En er is nog steeds veel werk voor de boeg. Talloze statuten zullen, uiterlijk tegen 1 januari 2024, aan de nieuwe regels moeten worden aangepast (art. 39, § 1, van de wet van 23 maart 2019).

2. Het is daarbij halsreikend uitkijken naar de eerste uitspraken waarin toepassing wordt gemaakt van het nieuwe recht, inzonderheid wat de nietigverklaring van besluiten van vennootschaps-, verenigings- en stichtingsorganen betreft. De ondernemingsrechtbanken beseffen het misschien nog niet, maar door de uitbreiding van het annulatieberoep tot de besluiten van *alle* organen van voormelde rechtspersonen, niet alleen de algemene vergadering van vennootschappen, dreigt de omvang van hun rechtsmacht in dat soort van geschillen op onverwachte wijze te worden beïnvloed.

Waarom luidt de titel van dit artikel dan niet «*de weerslag van de inwerkingtreding van de artikelen 2:44 en 2:46*

op de rechtsmacht van de ondernemingsrechtbank»? Eenvoudigweg omdat het gaat om twee zijden van eenzelfde juridische medaille en de verwijzing naar de rechtsmacht van de Raad van State, afdeling bestuursrechtspraak³, meteen de vinger op de wonde legt.

3. Door de inwerkingtreding van artt. 2:44 en 2:46 WVV⁴ dreigt de Raad van State namelijk een deel van zijn rechtsmacht te zien verschuiven naar de ondernemingsrechtbanken. In de nabije toekomst zal de Raad van State zich in principe zonder rechtsmacht moeten verklaren t.a.v. vorderingen tot schorsing en/of nietigverklaring van eenzijdige administratieve rechtshandelingen die door (de organen van) een vennootschaps-, verenigings- of stichtingsrechtelijk vormgegeven administratieve overheid werden gesteld.

Om die rechtsmachtsverschuiving toe te lichten, moet eerst het residuaire karakter van de rechtsmacht van de Raad van State (II) kort in herinnering worden gebracht, om vervolgens de al bij al beperkte weerslag van het oude vennootschapsrechtelijk annulatiecontentieux op die rechtsmacht te vermelden (III). In het volgende onderdeel wordt de eigenlijk impact van de invoering van het WVV op de rechtsmacht van de Raad van State in het objectief annulatieberoep duidelijk (IV), waarna een soortgelijke impact op niveau van het schorsingsberoep wordt vastgesteld (V). Alvorens te besluiten met enkele beschouwin-

¹ FWO-aspirante aan de Vrije Universiteit Brussel. De auteur wenst de *reviewers* en een aantal (ex-)collega's uitdrukkelijk te danken voor hun kritische bedenkingen en reflecties die de kwaliteit van dit artikel tot een hoger niveau hebben getild.

² Art. 38 van de wet van 23 maart 2019 tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen (1), BS 4 april 2019 (hierna «Wet 23 maart 2019»).

³ In dit artikel wordt verder, tenzij anders aangegeven, met «Raad van State» steeds de afdeling bestuursrechtspraak bedoeld.

⁴ Art. 2:44 WVV luidt: «[d]e ondernemingsrechtbank spreekt de nietigheid van een besluit uit op verzoek van de rechtspersoon of een persoon die belang heeft bij de naleving van de rechtsregel die niet is nagekomen». Art. 2:46 WVV luidt: «In gevallen die hij spoedeisend acht, kan de voorzitter van de ondernemingsrechtbank, op vordering van de rechtspersoon of een persoon die belang heeft bij de naleving van de niet nagekomen rechtsregel, in kort geding de opschorting van een besluit bevelen indien de aangevoerde middelen de nietigverklaring van het bestreden besluit *prima facie* kunnen verantwoorden».

gen en een voorstel van wetwijziging (VII), wordt kort stilgestaan bij de verschillende data waarop deze rechtsmachtsverschuiving in werking zal treden (VI).

4. Om pragmatische redenen beperkt de verdere uiteenzetting zich voornamelijk tot de nietigverklaring van eenzijdige administratieve rechtshandelingen van vennootschapsrechtelijk vormgegeven administratieve overheden, maar onthoudt dat zij evengoed op het schorsingsberoep en op administratieve overheden die als vzw of stichting zijn vormgegeven, toepassing vindt.

II. Het residuaire karakter van de rechtsmacht van de Raad van State

5. De Raad van State, afdeling bestuursrechtspraak, doet uitspraak over de beroepen tot nietigverklaring wegens machtsoverschrijding *sensu lato*, ingesteld tegen de akten en reglementen van de onderscheiden administratieve overheden (art. 14, § 1 RvS-Wet).⁵

Deze vernietigingsbevoegdheid is algemeen en residuaire. Zij is algemeen, in die zin dat de Raad van State de natuurlijke rechter is in het administratiefrechtelijk annulatieberoep en dat alle eenzijdige administratieve rechtshandelingen in principe voor dit rechtscollege kunnen worden bestreden. Zij is echter tezelfdertijd residuaire: de Raad van State heeft enkel rechtsmacht «indien het geschil niet door de wet aan een ander rechtscollege wordt toegekend».

6. Een dergelijk gebrek aan rechtsmacht van de Raad van State mag niet worden verward met de situatie waarin het werkelijk en rechtstreeks voorwerp van de vordering tot nietigverklaring een subjectief recht betreft. In dat geval is de Raad van State evengoed zonder rechtsmacht, maar dat gebrek is rechtstreeks gebaseerd op de in artt. 144-145 Gw. verankerde primauteit van de justitiële rechter. Zelfs zonder specifieke wetbepaling moet de Raad van State zich zonder rechtsmacht verklaren wanneer hij wordt geadieerd voor een dergelijk geschil.⁶

⁵ Voor een algemene bespreking van het schorsings- en annulatieberoep van de Raad van State, zie o.m.: A. MAST, J. DUJARDIN, M. VAN DAMME *et al.*, *Overzicht van het Belgisch administratief recht*, Mechelen, Kluwer, 2017, 1221-1350; I. OPDEBEEK en S. DE SOMER, *Algemeen bestuursrecht. Grondslagen en beginselen*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 550-596; S. LUST, *Rechtsbescherming tegen de (administratieve) overheid: een inleiding*, Brugge, die Keure, 2014, 100-184.

⁶ Zie voor een bespreking van deze artikelen o.m.: A. MAST, J. DUJARDIN, M. VAN DAMME *et al.*, *o.c.*, 1060-1074; D. D'HOOGHE en L. SCHELLEKENS, «De interferentie tussen kortgedingprocedures voor de Raad van State en gerechtelijke procedures voor andere rechtsmachten» in G. DEBERSAQUES, E. BREWAEYS, A. COPPENS *et al.* (eds.), *Rechtsbescherming door de Raad van State: 15 jaar procedurele vernieuwing*, Brugge, die Keure, 2004, (223) 223-226. Voor een specifieke toepassing in de context van vennootschapsrechtelijk vormgegeven administratieve overheden kan worden verwezen naar RvS 21 september 2018, nr. 242.043, de gemeenten Sint-Lambrechts-Woluwe en Oudergem t/ CVBA Vivaqua. In dit arrest merkte de Raad van State op dat het voorwerp van de ingestelde vordering tot schorsing en nietigver-

We bevinden ons hier integendeel in het objectief beroep (art. 146 Gw.). Hier gaat meer bepaald om de situatie waarin wel degelijk aan alle materiële toepassingsvoorwaarden van art. 14, § 1 RvS-Wet is voldaan, maar waarin de wet een andere (justitiële) rechter dan de Raad van State heeft aangeduid om het geschil te beslechten.⁷

7. Dit betekent dan ook dat met de vordering de nietigverklaring van een eenzijdige administratieve rechtshandeling moet worden nagestreefd⁸, d.w.z. een eenzijdig besluit dat uitgaat van een administratieve overheid (en niet in een privaatrechtelijke rechtsverhouding is ingebed). Van een dergelijk besluit is alvast sprake wanneer het gaat om een gezagshandeling, d.w.z. een besluit met bindende derdenwerking. Zo'n besluit kan zowel door publiekrechtelijke als privaatrechtelijke personen worden genomen. De privaatrechtelijke rechtspersoon dient in dat geval te worden gekwalificeerd als functionele administratieve overheid.

Daarnaast dienen ook eenzijdige rechtshandelingen die aan een (met de overheid) gesloten overeenkomst voorafgaan of daarop volgen als eenzijdige administratieve rechtshandelingen te worden gekwalificeerd waarvoor de Raad van State rechtsmacht heeft, althans voor zover zij van die overeenkomst kunnen worden afgesplitst⁹ en door een publiekrechtelijke rechtspersoon werden gesteld. Enkel bij publiekrechtelijke rechtspersonen hebben dergelijke rechtshandelingen een administratief karakter, aangezien alleen zij op organieke wijze als administratieve overheid door het leven gaan. Voor privaatrechtelijke rechtspersonen is een dergelijke kwalificatie steeds functioneel; zij zijn slechts administratieve overheden wanneer zij gezagshandelingen stellen.¹⁰

klaring, namelijk een besluit van de algemene vergadering waarbij de uittreding van een aantal vennoten werd goedgekeurd, geen betrekking heeft op een beslissing waardoor derden rechtstreeks gebonden zouden kunnen zijn, maar wel op een geschil waarbij alleen vennoten betrokken zijn. Aangezien de uittreding en de daaruit voortvloeiende statutenwijzigingen rechtstreekse gevolgen hebben voor het vennootschapscontract, waarvan de vernietiging niet tot de rechtsmacht van de Raad van State behoort, achtte hij zich voor de nietigverklaring van het onderliggende besluit van de algemene vergadering *a fortiori* zonder rechtsmacht. *A fortiori*, omdat de Raad van State zich al zonder rechtsmacht had verklaard wegens de toepassing van oud art. 178, eerste lid W.Venn. (zie *infra*, nr. 10).

⁷ G. DEBERSAQUES, «De rechtsmacht van de Raad van State inzake de onteigening ten algemene nutte», *TBP* 2000, 13.

⁸ Zie over dit begrip o.m.: I. OPDEBEEK en S. DE SOMER, *o.c.*, 77-86.

⁹ I. OPDEBEEK en S. DE SOMER, *o.c.*, 157. Niet elk besluit kan immers (volledig) van de overeenkomst worden afgesplitst. Het schoolvoorbeeld is het besluit van een publiekrechtelijke rechtspersoon tot ontslag van een werknemer. Zie o.m.: RvS (algemene vergadering), nr. 234.035, Goedseels t/ OCMW Schaarbeek; RvS (voorzitter 8e K.) 25 mei 2016, nr. 234.851, Dumouch t/ La chambre de recours de l'enseignement secondaire libre confessionnel.

¹⁰ Zie uitvoerig over het begrip administratieve overheid: C. DUBOIS en J. DUVAL, «Autorité administrative: à la recherche de l'Imperium ou d'autres critères?», *APT* 2014, (334) 334-340; S. DE SOMER, «Het begrip administratieve overheid: stand van zaken van *a never ending story*», *RW* 2011-12, (1614) 1614-1639; F. VANDENDRIESSCHE, «De in-

8. Heeft de vordering tot nietigverklaring effectief een eenzijdige administratieve rechtshandeling tot voorwerp, dan beschikt de Raad van State in principe over de vereiste rechtsmacht. Hij zal zich in dat geval echter alsnog zonder rechtsmacht moeten verklaren wanneer de wetgever tegen dat besluit een (uitdrukkelijk) beroep heeft opengesteld bij de gewone hoven en rechtbanken.¹¹

Dit residuaire karakter van de rechtsmacht van de Raad van State, dat reeds in de voorbereidende werkzaamheden bij de wet van 23 december 1946¹² werd benadrukt en vroeger steun vond in het *lex specialis derogat legi generali*-beginsel¹³, staat sinds 2014 in art. 14, § 1, inleidende zin RvS-Wet geëxpliciteerd («[i]ndien het geschil niet door de wet aan een ander rechtscollege wordt toegekend, doet de afdeling uitspraak [...]»).

9. Klassieke domeinen waarin de Raad van State (deels) zonder rechtsmacht is, zijn het onteigeningsrecht¹⁴, de regulering van de elektriciteitsmarkt¹⁵, de regeling van herstelvergoedingen naar aanleiding van schade aan private goederen veroorzaakt door natuurrampen¹⁶, herstellvorderingen in aangelegenheden van ruimtelijke ordening¹⁷, enz.¹⁸

Met de inwerkingtreding van het WVV dreigen ook de besluiten van (organen van) vennootschapsrechtelijk vormgegeven administratieve overheden aan dit lijstje te moeten worden toegevoegd.

III. De bevoegdheid van de ondernemingsrechtbank onder het oude Wetboek van Vennootschappen

10. Tot voor kort beperkte de exclusieve bevoegdheid van de ondernemingsrechtbank om besluiten van vennootschapsorganen nietig te verklaren, zich tot beslui-

vulling van het begrip administratieve overheid na de arresten Gimvius en BATC van het Hof van Cassatie», *RW* 2000-01, (497) 497-506.

¹¹ RvS (15e Kamer) 20 maart 2015, nr. 230.590, gemeente Quevy t/ CVBA Hygea en CVBA Idea; RvS (12e Kamer) 19 juni 2007, nr. 172.416, Vermeulen en Busschots t/ Belgische Staat; I. OPDEBEEK en S. DE SOMER, *o.c.*, 522, voetnoot 91; A. DE BECKER, «De rechtsmacht van de Raad van State en de arbeidsgerechten in socialezekerheidsbetwistingen», *TSR* 2016, 524.

¹² Wet van 23 december 1946 houdende instelling van een Raad van State, *BS* 9 januari 1947.

¹³ G. DEBERSAQUES, *o.c.*, *TBP* 2000, 13.

¹⁴ Zie de door Debersaques aangehaalde rechtspraak: G. DEBERSAQUES, *ibid.*, alsook D. D'HOOGHE en L. SCHELLEKENS, *o.c.*, in G. DEBERSAQUES, E. BREWAEYS, A. COPPENS *et al.* (eds.), *Rechtsbescherming door de Raad van State: 15 jaar procedurele vernieuwing*, 230-232.

¹⁵ RvS 28 december 2011, nr. 217.069, Van Dyck t/ de CREG.

¹⁶ RvS 7 juni 2007, nr. 171.893, Jacobs en De Borger t/ Belgische staat.

¹⁷ RvS 18 november 2008, nr. 188.034, Brekelmans en Witters t/ Vlaamse Gewest.

¹⁸ Zie ook de voorbeelden aangehaald in I. OPDEBEEK en S. DE SOMER, *o.c.*, 529-530, voetnoot 124; S. LUST, *o.c.*, 104-105; D. D'HOOGHE en L. SCHELLEKENS, *o.c.*, in G. DEBERSAQUES, E. BREWAEYS, A. COPPENS *et al.* (eds.), *Rechtsbescherming door de Raad van State: 15 jaar procedurele vernieuwing*, 229; G. DEBERSAQUES, *o.c.*, *TBP* 2000, 13-14.

ten van de algemene vergadering (oud art. 178, eerste lid W.Venn.). Op basis van deze bepaling heeft de Raad van State zich in het verleden zonder rechtsmacht verklaard wanneer hij voor de nietigverklaring van een besluit van de algemene vergadering van een vennootschapsrechtelijk vormgegeven administratieve overheid werd geadieerd, zelfs wanneer het om een eenzijdige administratieve rechtshandeling ging.¹⁹

Voor eenzijdige administratieve rechtshandelingen die werden gesteld door andere organen van dergelijke rechtspersonen, inzonderheid de raad van bestuur, had de Raad van State wel rechtsmacht.²⁰ Er bestond voor dergelijke rechtshandelingen immers geen wettelijke nietigheidsregeling op grond waarvan het annulatieberoep uitdrukkelijk bij de ondernemingsrechtbanken werd gelegd. De vennootschapsrechtelijke nietigheidsgronden *ex* oud art. 64 W.Venn. werden gewoon *per analogiam* toegepast.²¹ De ondernemingsrechtbank ontleende zijn bevoegdheid in dat geval niet aan art. 178 W.Venn., maar aan art. 574, 1° Ger.W., op grond waarvan deze rechtbank kennisneemt van «geschillen ter zake van een [...] vennootschap, [...]».

11. Art. 574, 1° Ger.W. volstond misschien om de ondernemingsrechtbank in een zuiver vennootschapsrechtelijke context bevoegd te verklaren, maar niet om de rechtsmacht van de Raad van State uit te sluiten wanneer het bestreden besluit als een eenzijdige administratieve rechtshandeling kon worden gekwalificeerd en niet uitging van de algemene vergadering. Een cassatiearrest van 10 september 1999 bevestigt dit.²²

¹⁹ RvS 21 september 2018, nr. 242.043; RvS nr. 230.590; RvS 21 juni 2013, nr. 224.013, Conseil medical du Centre hospitalier régional du Val de Sambre, e.a. t/ A.I.S.B.S. Op 6 december 2016 heeft de Raad van State zich merkwaardig genoeg *wel* bevoegd verklaard voor een vordering tot nietigverklaring van een besluit van de algemene vergadering van een Waalse sociale huisvestingsmaatschappij die als CVBA van publiek recht was vormgegeven. De verwerende partij had nochtans de toepassing van art. 178 W.Venn. opgeworpen, maar de Raad van State lijkt niet op dit aspect van de exceptie van rechtsmacht te hebben geantwoord.

²⁰ Zie bv. RvS 6 oktober 1955, nr. 4.701, Usines de Brain-le-Comte en Fabrimétal t/ NMBS, *RPS* 1957, 220, noot P. ORIANNE. Dit arrest dateert weliswaar van vóór de invoering van een specifieke nietigheidsregeling voor besluiten van de algemene vergadering (oud art. 190bis Venn.W.), maar is wel in overeenstemming met de idee dat de Raad van State, bij gebrek aan andersluidende bepaling, bevoegd was voor eenzijdige rechtshandelingen gesteld door de raad van bestuur van een vennootschapsrechtelijk vormgegeven administratieve overheid, *in casu* de NMBS.

²¹ R. HOUBEN en A. SNYERS, «De nietigheid van besluiten en bestuurdersaansprakelijkheid in het nieuwe recht» in BELGISCH CENTRUM VOOR VENNOOTSCHAPSRECHT (ed.), *Het ontwerp wetboek van vennootschappen en verenigingen*, Brussel, Larcier, 2018, (211) 213; K. GEENS en M. WYCKAERT, *Verenigingen en vennootschappen. Deel II. De Vennootschap. A. Algemeen deel, in Beginselen van Belgisch privaatrecht*, Mechelen, Kluwer, 2011, 598; B. TILLEMANS, «Art. 64 W.Venn.» in *Comm. VenV*, losbl., z.p.

²² Cass. 10 september 1999, AR nr. C.97.0402.F, NMBS t/ L.Y., *AJT* 1999-2000, 799.

Het Hof van Cassatie moest in dat arrest uitspraak doen over de rechtsmacht van de Raad van State inzake beroepen tot nietigverklaring van de beslissing waarbij aan een personeelslid van de NMBS (Holding) een tuchtsanctie werd opgelegd.²³ Art. 13, laatste lid, van de wet van 23 juli 1926²⁴ onderwierp de NMBS (Holding) vroeger en onderwerpt, sinds de hervorming van de Belgische spoorwegen in 2013-2014²⁵, HR Rail, aan de bevoegdheid van de arbeidshoven en arbeidsrechtbanken, ook wat haar vast personeel betreft. Het Hof van Cassatie heeft echter in verenigde kamers geoordeeld dat deze bepaling er slechts toe strekt onder de rechtsmacht van de hoven en rechtbanken van de rechterlijke orde de rechter aan te wijzen die bevoegd is om kennis te nemen van een geschil dat tot hun bevoegdheid behoort, zonder daarmee afbreuk te doen aan de rechtsmacht die de Raad van State aan art. 14, § 1 RvS-Wet ontleent.

Uit die rechtspraak kan in essentie worden afgeleid dat een wetsbepaling die een rechtbank of hof bevoegd verklaart voor een in algemene bewoordingen omschreven aangelegenheid, zoals art. 574, 1° Ger.W.²⁶, niet volstaat om aan de Raad van State zijn rechtsmacht te ontnemen. Het moet gaan om een specifieke bevoegdheidstoe wijzing.

12. Enkel voor besluiten van de algemene vergadering van een vennootschapsrechtelijk vormgegeven administratieve overheid was niet de Raad van State, maar de ondernemingsrechtbank bevoegd.²⁷

Met de inwerkingtreding van het WVV werd de rechtsgrond voor het annulatieberoep van de ondernemingsrechtbank echter aanzienlijk verruimd, en aldus

het annulatieberoep van de Raad van State principieel verder ingeperkt.

IV. De annulatiebevoegdheid van de ondernemingsrechtbank onder het nieuwe WVV

A. Principe: de ondernemingsrechtbank is bevoegd, ook wanneer eenzijdige administratieve rechtshandelingen worden gesteld

13. Voortaan bepaalt art. 2:44 WVV in zijn eerste lid dat «[d]e ondernemingsrechtbank [...] de nietigheid van een besluit uit[spreekt] op verzoek van de rechtspersoon of een persoon die belang heeft bij de naleving van de rechtsregel die niet is nagekomen». Door de weglating van de verwijzing naar de algemene vergadering worden voortaan de besluiten van alle vennootschapsorganen bedoeld, met inbegrip van besluiten genomen door de raad van bestuur, de toezichts- en directieraad, de dagelijks bestuurder, de vereffenaar, enzovoort.²⁸

In een zuiver vennootschapsrechtelijke context brengt deze herformulering weinig zoden aan de dijk, nu de wetgever in essentie niet meer heeft gedaan dan de jurisprudentiële praktijk om ook bestuursbesluiten *per analogiam* nietig te verklaren en de rechtsliteratuur inzake de omvang van de kring van vorderingsgerechtigden, te bevestigen.²⁹ Op de omvang van die kring komen we *infra* (randnr. 20-25) terug.

14. In een administratiefrechtelijke context, daarentegen, dreigt de impact van art. 2:44 WVV groter uit te vallen dan de vennootschapswetgever wellicht had ingeschat. Die bepaling houdt immers geen rekening met het geval waarin het bestreden besluit tevens als eenzijdige administratieve rechtshandeling moet worden gekwalificeerd.

Denk daarbij niet alleen aan de gezagshandelingen die door een vennootschap kunnen worden gesteld (zie *supra*, nr. 7), maar ook aan de talloze eenzijdige administratieve rechtshandelingen die uitgaan van publiekrechtelijke rechtspersonen waarop het WVV aanvullend van toepassing werd verklaard. De Nationale Maatschappij

²³ Het cassatieberoep was ingesteld tegen RvS 27 mei 1997, nr. 66.389, gemeente Voeren t/ provincie Limburg en de Belgische Staat. Op 13 februari 2006 heeft de Raad van State uitspraak gedaan over een identieke exceptie van rechtsmacht, met verwijzing naar het voormeld cassatiearrest (RvS 13 februari 2006, nrs. 154.824 tot 154.836, Claeys, Depree, De Bruyne, e.a. t/ NMBS).

²⁴ Wet van 23 juli 1926 betreffende de NMBS en het personeel van de Belgische Spoorwegen, BS 24 juli 1926.

²⁵ Voor meer informatie over deze hervorming, zie: T. COEN, «A (train) journey through time. Evolutie van structuur en governance van de Belgische spoorwegen», TVR 2016, (2) 2-19.

²⁶ In het verleden werd op basis van art. 574, 1° Ger.W. al een argument ontwikkeld om de bevoegdheid van de Raad van State in vennootschapsrechtelijke context te betwisten, maar de Raad van State heeft zich er nog niet over moeten uitspreken (zie: RvS nr. 234.851 en RvS 15 juli 1996, nr. 60.976, Hendrix t/ Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de GIMB).

²⁷ Let wel, dit gaat, zoals gezegd, enkel op voor eenzijdige *administratieve* rechtshandelingen. In het verleden heeft de Raad van State zich al onbevoegd verklaard voor de nietigverklaring van besluiten van de raad van bestuur van vennootschapsrechtelijk vormgegeven administratieve overheden wanneer die nietigheid werd gevorderd door de aandeelhouders van de administratieve overheid of die overheid zelf. In dat geval gaat het, aldus de Raad van State, om eenzijdige rechtshandelingen die hun basis vinden in het vennootschapscontract (RvS 12 juli 1961, nr. 8.746, provincie Antwerpen t/ Nationale Maatschappij voor de kleine landeigendom, Arr.RvS 1986, 716). De analogie met het gebrek aan rechtsmacht van de Raad van State voor de nietigverklaring van het ontslag van een werknemer is snel getrokken.

²⁸ Memorie van toelichting van 4 juni 2018 bij het wetsontwerp tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, Parl.St. Kamer 2016-17, nr. 3119/001, p. 53. Het WVV heeft de vormen die het bestuur van een vennootschap, en inzonderheid een nv, aanzienlijk verruimd. Voor een eerste toelichting kan worden verwezen naar: P.A. FORIERS en M. WYCKAERT, «Het ontwerp Wetboek van vennootschappen en verenigingen – wat verandert in de «governance» van vennootschappen en verenigingen?» in BELGISCH CENTRUM VOOR VENNOOTSCHAPSRECHT (ed.), *Het ontwerp Wetboek van vennootschappen en verenigingen*, Brussel, Larcier, 2018, (119) 119-148.

²⁹ R. HOUBEN en A. SNYERS, o.c., in BELGISCH CENTRUM VOOR VENNOOTSCHAPSRECHT (ed.), *Het ontwerp wetboek van vennootschappen en verenigingen*, 215.

der Belgische Spoorwegen³⁰, de Nationale Loterij³¹, De Werkvennootschap³², de Vlaamse luchthavenontwikkelingsmaatschappijen³³, Le Circuit de Spa-Francorchamps³⁴, SORASI³⁵ en NEO³⁶, zijn bijvoorbeeld allemaal (naamloze en/of coöperatieve) vennootschappen van publiek recht, waarvan de interne werkingsregels in mindere of meerdere mate in een specifiek(e) wet, decreet of ordonnantie (het «wetskrachtig organiek statuut») zijn vastgesteld, maar waarbij die rechtsnorm in essentie doorverwijst naar het gemene vennootschapsrecht en dit van toepassing verklaart voor alles wat er niet specifiek in is geregeld.³⁷ Een dergelijke verwijzingsregel slaat ook op art. 2:44 WVV.

Daar stopt het echter niet. Ook publiekrechtelijke rechtspersonen die zich helemaal niet in vennootschapsrechtelijke kleren hullen, kunnen via een verwijzingsregel in hun wetskrachtig organiek statuut aan dat wetboek zijn onderworpen. De Vlaamse Vervoersmaatschappij – De Lijn gaat bijvoorbeeld niet als vennootschap door het leven, maar is een publiekrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigd agentschap waarop «[v]oor de niet bij dit decreet, het Bestuursdecreet of bij de statuten geregelde aangelegenheden [...] de bepalingen van het Wetboek van Vennootschappen die betrekking hebben op de naamloze vennootschappen van overeenkomstige toepassing [zijn]». ³⁸ Ook de eenzijdige administratieve rechtshandelingen van dergelijke publiekrechtelijke rechtspersonen worden, via de doorverwijzingsregel, principieel door art. 2:44 WVV beoogd.³⁹

³⁰ Art. 3 van de wet 23 juli 1926.

³¹ Art. 4, § 1, van de wet van 19 april 2002 tot rationalisering van de werking en het beheer van de Nationale Loterij, BS 4 mei 2002.

³² Art. 2, § 1 Decr.VI. 23 december 2016 houdende de totstandbrenging van De Werkvennootschap nv van publiek recht, BS 7 februari 2017.

³³ Artt. 4, § 1, 37, § 1 en 66/2, § 1 Decr.VI. 10 juli 2008 betreffende het beheer en de uitbating van de regionale luchthavens Oostende-Brugge, Kortrijk-Wevelgem en Antwerpen, BS 22 oktober 2008.

³⁴ Art. 2, § 1 Decr.W. 5 december 2008 portant création de la société anonyme de droit public «Le Circuit de Spa-Francorchamps», BS 16 december 2008.

³⁵ Art. 1, eerste lid Decr.W. 15 februari 2007 portant création de la société anonyme de droit public «Société de rénovation et d'assainissement des sites industriels (SORASI)», BS 8 maart 2007.

³⁶ Art. 2, eerste lid Ord. 27 februari 2014 betreffende de vennootschap NEO, BS 14 april 2014.

³⁷ Deze omschrijving doet weliswaar geen eer aan de enorme creativiteit die de Belgische Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten aan de dag leggen bij de uitwerking van dergelijke verwijzingsregels, maar bevat wel de essentie ervan. Voor meer toelichting omtrent deze diversiteit, verwijs ik door naar het proefschrift dat ik momenteel voorbereid.

³⁸ Art. 2 Decr.VI. 31 juli 1990 betreffende het publiekrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigd agentschap Vlaamse Vervoermaatschappij – De Lijn, BS 27 oktober 1990.

³⁹ De greep van het WVV reikt zelfs nog verder dan dit, nu er ook een specifieke regeling inzake de nietigheid van de stem op de algemene vergadering in werd uitgewerkt (art. 2:43 WVV). Dat betekent concreet dat ook besluiten van de Belgische Staat, de Gemeenschap-

15. Door de vennootschapsrechtelijke vormgeving en zelfs de loutere doorverwijzing naar het gemene vennootschapsrecht in het wetskrachtig organiek statuut van deze administratieve overheden dreigen de door hen gestelde eenzijdige administratieve rechtshandelingen in principe niet langer door de Raad van State te kunnen worden geschorst en/of nietig verklaard. En laat het net de (bestuurs)organen (en niet de algemene vergadering) van deze administratieve overheden zijn waarvan de, voor derden althans, belangrijkste eenzijdige administratieve rechtshandelingen uitgaan. Klassieke voorbeelden zijn onteigeningsbeslissingen, de (afsplitsbare) beslissing tot benoeming van contractueel personeel, de benoeming en/of het ontslag van statutair personeel, de toewijzing van overheidsopdrachten, de vaststelling van gebruikersreglementen, de toekenning van vergunningen, enz.

16. Het volstaat echter niet dat het gaat om een eenzijdige administratieve rechtshandeling van een dergelijke vennootschapsrechtelijk vormgegeven administratieve overheid. Art. 2:44 W.V.V. beperkt zijn toepassing weliswaar niet uitdrukkelijk tot de besluiten van organen van een vennootschap, maar dit artikel moet worden gelezen in samenhang met art. 2:42 W.V.V. dat de vennootschapsrechtelijke nietigheidsgronden opsomt en op grond waarvan «[e]en besluit van een orgaan van een rechtspersoon [...] nietig is». Werd het besluit door een andere geleding binnen de administratieve overheid genomen, dan vindt het vennootschapsrechtelijk annulatieberoep geen toepassing.

Het is dan natuurlijk de vraag wanneer er, voor de toepassing van het vennootschapsrechtelijk annulatieberoep, sprake is van een orgaan.⁴⁰ Neem bijvoorbeeld de beslissingen van een (vennootschapsrechtelijk vormgegeven) administratieve overheid inzake personeelsaangelegenheden. Worden deze beslissingen door de raad van bestuur genomen, dan is er sprake van een besluit van een orgaan dat enkel door de ondernemingsrechtbank zal kunnen worden nietig verklaard. Vaak worden dergelijke beslissingen echter door de personeelsdirecteur genomen, op basis van een delegatieplan of op basis van een specifieke lastgeving.⁴¹ In dat geval is er geen sprake van een orgaan voor de toepassing van art. 2:44 WVV en behoudt de Raad van State zijn rechtsmacht, althans voor

pen, de Gewesten en eender welke andere zuiver publiekrechtelijke rechtspersoon die aandeelhouder is van een vennootschap, voortaan principieel met het vennootschapsrechtelijk annulatieberoep kunnen worden bestreden.

⁴⁰ Ook in zuiver vennootschapsrechtelijke context laat het concept «orgaan» niet alle gemoederen onberoerd. Zie voor een kritische analyse: J. DELVOIE, *Orgaantheorie in rechtspersonen van privaatrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 590 p.

⁴¹ Over de mogelijkheid tot delegatie van bevoegdheid in publiekrechtelijke context, zie: A. MAST, J. DUJARDIN, M. VAN DAMME *et al.*, *o.c.*, 20-23; I. OPDEBEEK en S. DE SOMER, *o.c.*, 337-341; P. GOFFAUX, *Dictionnaire de droit administratif*, Brussel, Bruylant, 2016, 202-215.

zover aan alle toepassingsvoorwaarden van art. 14 W.RvS is voldaan.

17. Daarbij moet worden beklemtoond dat publiekrechtelijke reflexen hier uit den boze zijn. Het vennootschapsrechtelijk orgaanbegrip dat hier moet worden aangewend, is namelijk anders – beperkter – in te vullen dan zijn publiekrechtelijke evenknie.⁴² Voor de kwalificatie als orgaan in een zuiver publiekrechtelijke context volstaat het dat de persoon in kwestie door of krachtens de wet een gedeelte van het staatsgezag uitoefent, hoe klein ook.⁴³ De personeelsdirecteur aan wie de raad van bestuur de beslissingsbevoegdheid inzake de bevordering van statutair personeelsleden heeft gedelegeerd, handelt bij de uitoefening van die bevoegdheid als (publiekrechtelijk) orgaan van de (vennootschapsrechtelijk vormgegeven) administratieve overheid.

In het gemene vennootschapsrecht komt echter enkel als orgaan in aanmerking, de persoon of personen die hun beslissingsbevoegdheid onlenen aan een functie die specifiek door een wetskrachtige norm (of de statuten⁴⁴) werd ingesteld.⁴⁵ Dit is meteen de reden waarom in de memorie van toelichting aan lasthebbers uitdrukkelijk de kwalificatie als orgaan worden ontzegd⁴⁶: hun beslissingsbevoegdheid vloeit als zodanig niet voort uit een specifieke wetsbepaling, maar is gebaseerd op een contractuele rechtsverhouding die tussen de lasthebber en de vennootschap bestaat. Ook de delegatie van voormelde beslissingsbevoegdheid aan de personeelsdirecteur maakt van hem nog geen orgaan in de vennootschapsrechtelijke betekenis van het woord, zelfs niet wanneer aan de delegatie een algemene machtiging van de wet-, decreet- of ordonnantiegever ten grondslag ligt.⁴⁷

Omgekeerd zal ook de vennootschapsjurist zich echter niet mogen blindstaren op de organen die (overigens

op exemplatieve wijze) in de memorie van toelichting bij het wetsontwerp dat tot de invoering van het WVV heeft geleid, worden opgesomd.⁴⁸ Die opsomming zal niet altijd toereikend zijn, nu het wetskrachtig organiek statuut van vennootschapsrechtelijk vormgegeven administratieve overheden vaak uitdrukkelijk de organen van de rechtspersoon opsomt en zelf hun bevoegdhedenpakket samenstelt. Zo kwalificeert de gedelegeerd bestuurder van de Vlaamse Radio- en Televisieomroep, een nv van publiek recht, volgens het wetskrachtig organiek statuut van deze rechtspersoon uitdrukkelijk als orgaan dat o.m. belast is met «het vaststellen van het programma-aanbod en het uitzendschema [en] het nemen van andere operationele beslissingen die nuttig of nodig zijn voor de goede werking van de VRT en die niet tot de bevoegdheden van de raad van bestuur behoren».⁴⁹

Het bevoegdhedenpakket van deze gedelegeerd bestuurder *als orgaan* is groter dan in een zuiver vennootschapsrechtelijke context mogelijk is. Weliswaar kunnen de bevoegdheden van het orgaan van dagelijks bestuur evengoed worden uitgebreid, maar enkel op basis van een bijzondere lastgeving. En bij de uitoefening van die bevoegdheden treedt de dagelijks bestuurder op als lasthebber en dus niet als orgaan van de vennootschap.⁵⁰ Het besluit tot vaststelling van het programma-aanbod door de gedelegeerd bestuur van de VRT zou aldus *wel* onder het toepassingsgebied van art. 2:44 WVV vallen, terwijl een identiek besluit van de gedelegeerd bestuurder van een zuiver vennootschapsrechtelijke rechtspersoon er niet onder zou vallen.

18. Het moge duidelijk zijn dat de hiervoor geschetste situatie allesbehalve wenselijk is. De beperking van het vennootschapsrechtelijk annulatieberoep tot besluiten van organen heeft weliswaar tot gevolg dat de rechtsmacht van de Raad van State niet helemaal wordt uitgehouden door de vennootschapsrechtelijke vormgeving van de administratieve overheid. Tezelfdertijd leidt zij echter tot de absurde situatie dat de rechtsmacht van de Raad van State afhankelijk wordt gesteld van de wijze waarop het besluitvormingsproces van een individuele administratieve overheid door de wet-, decreet- of ordonnantiegever precies werd georganiseerd en in voorkomend geval door die overheid zelf verder werd uitgewerkt. Meer nog, door al dan niet gebruik te maken van de delegatietechniek beslist de vennootschapsrechtelijk vormgegeven administratieve overheid zelf door welke rechtsmacht die beslissing in voorkomend geval zal kunnen worden geschorst respectievelijk nietig verklaard. En dat kan (en zou) toch absoluut niet de bedoeling (mogen) zijn?

⁴² H. BOCKEN, «De aansprakelijkheid van rechtspersonen, hun organen, aangestelden en zelfstandige hulppersonen» in W. VAN EECKHOUTTE (ed.), *Het rechtspersonenrecht. XVe postuniversitaire cyclus Willy Delva 1998-1999*, Gent, Mys & Breesch, 1999, 498.

⁴³ H. BOCKEN, *ibid.*; A. VAN OEVLEN, *De overheidsaansprakelijkheid voor het optreden van de rechterlijke macht*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1987, 161.

⁴⁴ We gaan hier niet in op de vraag of art. 2:44 WVV – in tegenstelling tot het *prokurasysteem* – ook van toepassing is op de nietigverklaring van besluiten van zuiver statutaire organen, zoals de *executive committees*.

⁴⁵ Hiermee wordt aangesloten bij de definitie van Heenen die voor de toepassing van het Europeesrechtelijk *prokurasysteem* vertegenwoordigingsorganen omschrijft als «les personnes dont le pouvoir de représenter la société dérive d'une fonction prévue par la loi» (J. HEENEN, «Le projet de première directive en matière de société. Validité des engagements de la société» in *Europees vennootschapsrecht*, Antwerpen, Standaard, 1968, 110).

⁴⁶ *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 3119/001, p. 52.

⁴⁷ Het zou anders zijn indien de wet, het decreet of de ordonnantie de raad van bestuur uitdrukkelijk en specifiek zou machtigen om aan de personeelsdirecteur de beslissingsbevoegdheid inzake personeelsaangelegenheden te delegeren. Een algemene delegatiemachtiging, zonder dat de wet, het decreet of de ordonnantie zelf de functie en de te delegeren bevoegdheden identificeert, volstaat niet.

⁴⁸ Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp tot invoering van het W.V.V., 52.

⁴⁹ Art. 9, eerste lid, 3° *juncto* 14, § 2, 7°-8° Decr.Vl. 27 maart 2009 betreffende de radio-omroep en televisie, BS 30 april 2009.

⁵⁰ H. BOCKEN, *o.c.*, in W. VAN EECKHOUTTE (ed.), *Het rechtspersonenrecht. XVe postuniversitaire cyclus Willy Delva 1998-1999*, 499-500.

19. Het onttrekken aan de rechtsmacht van de Raad van State van eenzijdige administratieve rechtshandelingen die door vennootschapsrechtelijk vormgegeven administratieve overheden worden gesteld, is (gelukkig) slechts principieel. Er zijn een aantal situaties denkbaar waarin de administratieve rechter alsnog zijn rechtsmacht behoudt of zou kunnen terugwinnen. Allereerst behoudt de Raad van State zijn rechtsmacht in de (m.i. evenwel weinig waarschijnlijke) hypothese dat de insteller van de vordering niet tot de vennootschapsrechtelijke kring van vorderingsgerechtigden behoort (zie hierna onder B). Ten tweede ontleent de Raad van State zijn rechtsmacht soms aan specifieke wetgeving (zie hierna in C). Tot slot gaat de Raad van State op systematische wijze na of de van art. 14, § 1 W.RvS afwijkende regeling wel gelijk(waardige) resultaten met zich kan meebrengen als de toepassing van zijn annulatieberoep (zie hierna in D).

B. Eerste uitzondering: de insteller van de vordering behoort niet tot de vennootschapsrechtelijke kring van vorderingsgerechtigden

20. Niet iedereen kan zomaar een vordering tot nietigverklaring instellen bij de Raad van State of bij de ondernemingsrechtbank. Enkel de personen die tot de kring van vorderingsgerechtigden behoren, hebben toegang tot het administratiefrechtelijke resp. het vennootschapsrechtelijk annulatieberoep. In de mate dat die kring voor beide annulatieberoepen anders is geformuleerd, zouden personen die niet tot de vennootschapsrechtelijke kring van vorderingsgerechtigden worden gerekend, zich voor de nietigverklaring van een eenzijdige administratieve rechtshandeling van een vennootschapsrechtelijk vormgegeven administratieve overheid alsnog kunnen richten tot de Raad van State.⁵¹

Elke persoon die doet blijken van een benadeling of van een belang kan een beroep tot nietigverklaring instellen bij de Raad van State (art. 19, eerste lid RvS-Wet). Onder gelding van het oude art. 178 W.Venn. kon dan weer «op verzoek van een belanghebbende» de nietigheidsvordering worden.

21. Reeds in de voorbereidende werkzaamheden bij de wet die tot de invoering van oud art. 178 W.Venn. heeft geleid, heeft de Raad van State, afdeling wetgeving, benadrukt dat voormelde zinsnede zo ruim mogelijk is op te

vatten.⁵² De aanwezigheid van een processueel belang in de zin van art. 17 Ger.W. volstaat.⁵³

Zo merkt De Dier op dat in het verleden voor de toepassing van oud art. 178 W.Venn. al het belang is erkend van werknemers inzake een besluit tot dividenduitkering ondanks financiële moeilijkheden, van schuldeisers inzake een ontbindingsbesluit, enz.⁵⁴ De stap naar de erkenning van het belang van een niet-bevorderd statutair personeelslid, van een niet-benoemde kandidaat-bestuurder⁵⁵ of zelfs van een onteigende buurtbewoner lijkt dan ook niet zo groot.

De kring van vorderingsgerechtigden leek in het (oude) vennootschapsrechtelijk annulatieberoep dan ook voldoende ruim omschreven om personen die blijk gaven van een benadeling of van een belang in de zin van art. 19, eerste lid RvS-Wet toegang te geven tot het vennootschapsrechtelijk annulatieberoep.

22. In de vennootschapsrechtelijke literatuur heerste wel min of meer de consensus dat de aanwezigheid van een belang, zeker wat de vormelijke onregelmatigheden betreft, steeds moest worden beoordeeld op grond van de aard van de geschonden rechtsregel en de vraag of tussen de onregelmatigheid en het voordeel dat met de nietigverklaring werd betracht, een verband kon worden gelegd.⁵⁶ Die literatuur heeft haar weg gevonden naar art. 2:44 WVV.⁵⁷

Het volstaat volgens de nieuwe letter van de wet niet langer dat de verzoekende partij belang heeft bij de nietigverklaring van het bestreden besluit in het algemeen, zij moet reeds in haar belangen zijn geschaad doordat de

⁵¹ Vgl. met de (federale) regeling inzake onteigeningsgeschillen, waar (het behoud van) de rechtsmacht van de Raad van State evenzeer afhankelijk wordt gesteld van de kring van vorderingsgerechtigden in art. 6 van de wet 26 juli 1962 betreffende de rechtspleging bij hoogdringende omstandigheden inzake onteigening ten algemene nutte (BS 31 juli 1962). (G. DEBERSAQUES, o.c., TBP 2000, 17-19).

⁵² Memorie van toelichting bij het wetsontwerp tot wijziging, wat de fusies en splitsingen van vennootschappen betreft, van de wetten op de handelsvennootschappen, gecoördineerd op 30 november 1935, *Parl.St.* Kamer 89-90, nr. 1214/1, p. 20. De Raad van State heeft zich hier, voor zover kon worden nagegaan, echter nog niet moeten over uitspreken, nu de enkele arresten waarin hij zich wegens art. 178 W.Venn. zonder rechtsmacht verklaarde, steeds op een vordering van een aandeelhouder waren gebaseerd. Hij lijkt hier wel impliciet op te alluderen in arrest nr. 242.403 (zie *supra*, voetnoot 19).

⁵³ D. VAN GERVEN, *Handboek vennootschappen. Algemeen deel*, Brussel, Larcier, 2016, 679-680; K. GEENS en M. WYCKAERT, o.c., 610.

⁵⁴ S. DE DIER, *Nietigheid van bestuursbesluiten in een vennootschap*, Antwerpen, Biblio, 2017, 234. Zie ook: Y. DE CORDT, «Le manque d'empathie à l'égard des stakeholders» in BELGISCH CENTRUM VOOR VENNOOTSCHAPSRECHT (ed.), *Het ontwerp Wetboek van vennootschappen en verenigingen*, Brussel, Larcier, 2018, 80-81; R. HOUBEN en A. SNYERS, o.c., in BELGISCH CENTRUM VOOR VENNOOTSCHAPSRECHT (ed.), *Het ontwerp Wetboek van vennootschappen en verenigingen*, 225-226; D. VAN GERVEN, o.c., 679-680.

⁵⁵ De Raad van State lijkt hier alvast geen graten in te zien (RvS nr. 242.403).

⁵⁶ K. GEENS en M. WYCKAERT, o.c., 610-611; B. TILLEMANS, «Art. 178 W.Venn.» in *Comm.VenV.*, losbl., z.p. Voor een uitgebreide analyse van wie als belanghebbende moest (of zou moeten) worden gekwalificeerd onder gelding van oud art. 178 W.Venn., zie S. DE DIER, o.c., 230-239.

⁵⁷ *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 3119/001, p. 51; R. HOUBEN en A. SNYERS, in BELGISCH CENTRUM VOOR VENNOOTSCHAPSRECHT (ed.), *Het ontwerp Wetboek van vennootschappen en verenigingen*, 225.

rechtsregel waarvan zij de schending inroept, niet werd nageleefd.

In de voorbereidende werkzaamheden wordt in dat verband aangestipt dat o.m. schuldeisers en werknemers geen belang zouden hebben bij de naleving van de rechtsregels die de besluitvorming van rechtspersonen beheersen.⁵⁸ De aan- of afwezigheid van dat belang moet echter steeds *in concreto* worden beoordeeld. Zo heeft het niet-bevorderd statutair personeelslid er belang bij dat tijdens die besluitvorming de algemene beginselen van behoorlijk bestuur worden nageleefd. Blijkt dat niet te zijn gebeurd, dan heeft dat personeelslid mijns inziens wel degelijk het voor de vennootschapsrechtelijke nietigheidsvordering vereiste belang.

23. De kring van vorderingsgerechtigden was in het voorontwerp overigens strikter omschreven: enkel «de rechtspersoon of een persoon die krachtens de wet of de statuten bij zijn werking is betrokken» hadden toegang tot het vennootschapsrechtelijk annulatieberoep. Met deze formulering was de weerslag op de rechtsmacht van de Raad van State wellicht beperkter geweest, nu «derden», zoals de niet-benoemde kandidaat-bestuurder of de onteigende burger, geen nietigheidsvordering hadden kunnen instellen voor de ondernemingsrechtbank en de rechtsmacht van de Raad van State aldus niet of toch minder sterk aangetast zou zijn geweest.

Of dit ook voor het niet-bevorderd statutair personeelslid de toegang tot de Raad van State zou hebben gevrijwaard, zou echter onduidelijk zijn geweest, nu het wetsbegrip in voormeld citaat zich niet uitdrukkelijk beperkte tot het WVV. Het is net om dergelijke discussiepunten te vermijden, dat voormelde beperking van de kring van vorderingsgerechtigden op advies van de afdeling wetgeving van de Raad van State tijdens de voorbereidende werkzaamheden is gestrand.⁵⁹

24. Ook met de huidige formulering van de kring van vorderingsgerechtigden valt het echter af te wachten hoe de wettelijke precisering van de kring van vorderingsgerechtigden (namelijk «de rechtspersoon en personen die belang hebben bij de naleving van de rechtsregel die niet is nagekomen») door de Raad van State en door de ondernemingsrechtbanken bij de beoordeling van hun rechtsmacht zal worden onthaald.⁶⁰ Houden deze instanties er een andere invulling op na, dan zal het Hof van Cassatie op grond van zijn bevoegdheid inzake attributieconflicten uitsluitel moeten geven.

De situatie waarin de Raad van State alsnog zijn rechtsmacht behoudt omdat de insteller van de vordering niet

tot de kring van vorderingsgerechtigden in het vennootschapsrechtelijk annulatieberoep kan worden gerekend, lijkt me echter amper te zullen voorkomen. In het administratiefrechtelijk annulatieberoep geldt immers evengoed de regel dat vormgebreken slechts kunnen worden ingeroepen wanneer de verzoekende partij door de niet-naleving van een vormvoorschrift in haar belangen werden geschaad.⁶¹

25. Kan de verzoekende partij zich m.a.w. niet richten tot de ondernemingsrechtbank omdat zij geen belang heeft bij de naleving van de rechtsregel die niet werd nageleefd, dan is de kans zeer klein dat zij wel aan het belangvereiste voor de Raad van State zal voldoen en *vice versa*. Deze eerste uitzondering heeft mijns inziens dan ook weinig kans op slagen.

C. Tweede uitzondering: de Raad van State ontleent zijn rechtsmacht aan specifieke wetgeving

26. Vindt art. 2:44 WVV toepassing, dan kan de Raad van State zijn rechtsmacht mijns inziens alsnog herwinnen wanneer die in een specifieke context door de wetgever wordt bevestigd. Twee situaties kunnen daarbij worden onderscheiden.

In eerste instantie zou het wetskrachtig organiek statuut van een vennootschapsrechtelijk vormgegeven administratieve overheid de bevoegdheid van de ondernemingsrechtbank (voor eenzijdige administratieve rechtshandelingen) uitdrukkelijk kunnen uitsluiten. Wordt de interne werking van de administratieve overheid door een specifiek wetskrachtig organiek statuut geregeld, dan beperkt dat statuut zich zelden tot een doorverwijzing naar het gemene vennootschapsrecht. Meestal wordt tezelfdertijd afgeweken van de (dwingende) bepalingen van dat recht, dat slechts aanvullend toepassing vindt. Het is dan ook best mogelijk dat het wetskrachtig organiek statuut van een vennootschapsrechtelijk vormgegeven administratieve overheid de toepassing van art. 2:44 WVV op die specifieke administratieve overheid uitsluit.

De Raad van State heeft in het verleden al enkele keren op deze uitzondering gealludeerd⁶² en gaat bij de beoordeling van zijn rechtsmacht steeds na of in het wetskrachtig organiek statuut van de administratieve overheid waarvan het besluit bestreden wordt, een dergelijke uitsluiting aanwezig is.⁶³

⁵⁸ *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 3119/001, p. 55.

⁵⁹ Advies RvS nr. 61.988/2, p. 37.

⁶⁰ De Raad van State zal zich hier meer dan waarschijnlijk als eerste over moeten uitspreken, omdat hij de natuurlijke rechter in overheidszaken is en de termijn om een vordering tot nietigverklaring in te stellen aanzienlijk korter is voor de Raad van State dan voor de ondernemingsrechtbank (zie *infra*, voetnoot 76).

⁶¹ A. MAST, J. DUJARDIN, M. VAN DAMME *et al.*, o.c., 1227-1229.

⁶² RvS nr. 242.403; RvS nr. 230.590.

⁶³ Daarbij wordt geen uitspraak gedaan over de kwestie of ook de gemeenschappen en gewesten hun administratieve overheden zomaar uit het toepassingsgebied van art. 2:44 WVV mogen uitsluiten zonder dit te verantwoorden in het licht van hun impliciete bevoegdheden op grond van art. 10 van de Bijzondere Wet tot Hervorming van de Instellingen. Zie, in het algemeen, over dit vraagstuk: S. BAETEN en F. VANDENDRIESSCHE, «Oprichting van rechtspersonen en participaties» in B. SEUTIN en G. VAN HAEGENDOREN (eds.), *De transversale bevoegdheden in het federale België*, Brugge, die Keure, 2017, (267)

In deze praktijk komt deze uitzondering, althans voor zover kon worden nagegaan, echter niet voor en wordt in het wetskrachtig organiek statuut nooit afgeweken van art. 2:44 WVV (of oud art. 178 W.Venn.).

27. Het is echter ook mogelijk dat de rechtsmacht van de Raad van State in specifieke materies wordt (her)bevestigd. Dit is mijns inziens het geval in geschillen inzake overheidsopdrachten. De artt. 24, 1° en 56, 1° van de wet van 17 juni 2013⁶⁴ wijzen de Raad van State namelijk uitdrukkelijk aan als bevoegde rechtsmacht voor de nietigverklaring van beslissingen van aanbestedende instanties wanneer die laatste moeten worden gekwalificeerd als overheid in de zin van art. 14, § 1 RvS-Wet.

Het valt natuurlijk af te wachten in welke mate het wetsconflict tussen voormelde bepalingen van de wet van 17 juni 2013 en art. 2:44 WVV effectief in het voordeel van de rechtsmacht van de Raad van State zal worden beslecht, nu het in beide gevallen om *leges specialis* gaat.

Het *lex posterior*-beginsel zou weliswaar voor de bevoegdheid van de ondernemingsrechtbank kunnen pleiten, maar uit de bedenking dat het nooit de bedoeling van de vennootschapswetgever kan zijn geweest om aan de rechtsmacht van de Raad van State te tornen⁶⁵ en het feit dat voormelde wet van 17 juni 2013 de rechtsmacht van de Raad van State t.a.v. eenzijdige administratieve rechtshandelingen in een specifiek geschil wel zeer uitdrukkelijk bevestigt, lijken toch voldoende zwaarwegende argumenten te kunnen worden geput om eventuele excepties van onbevoegdheid van de hand te wijzen wanneer de eenzijdige administratieve rechtshandeling in de beslechting van geschillen inzake overheidsopdrachten kan worden gesitueerd.⁶⁶

275-279; J. VANPRAET, *De latente staats hervorming*, Brugge, die Keure, 2011, 460-479.

⁶⁴ Wet van 17 juni 2013 betreffende de motivering, de informatie en de rechtsmiddelen inzake overheidsopdrachten, bepaalde opdrachten voor werken, leveringen en diensten en concessie, BS 21 juni 2013.

⁶⁵ Had hij wel die intentie gehad, dan zou dat duidelijk naar voren zijn gekomen in de memorie van toelichting bij het wetsontwerp dat tot de invoering van het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen heeft geleid. Die memorie van toelichting hult zichzelf echter in stilzwijgen.

⁶⁶ Zie voor een mogelijke toepassing van deze uitzondering in vennootschapsrechtelijke context: RvS 15 april 2013, nr. 223.142, bvba Saintenoy, Comhaire et Co/nv van publiek recht Intradel, waarin de Raad van State overweegt dat «[l'article 64 C.soc], qui frappe de la sanction de nullité certaines décisions prises par l'assemblée générale d'une société commerciale, n'organise à l'encontre de pareilles décisions aucun recours excluant celui qui était ouvert à la requérante, devant le Conseil d'Etat, en vertu de l'article 65/14 de la loi du 24 décembre 1993 relative aux marchés publics et à certains marchés de travaux, de fourniture et de services, lu en combinaison avec l'article 14 des lois sur le Conseil d'Etat, coordonnées le 12 janvier 1973». Het gaat om een *mogelijke* toepassing, nu het niet helemaal duidelijk is of de aanwezigheid van een specifieke bevoegdheidstoewijzing, naast art. 14 RvS-Wet, werkelijk doorslaggevend was in de beoordeling door de Raad van State. In ontkenkend geval gaat het echter om een dissonant arrest, nu de Raad van State de gelijk(w)aardigheid van het vennootschapsrechtelijk annulatieberoep met zijn eigen annulatieberoep in andere arresten wel heeft beklemtoond (zie *infra* nr. 32).

D. Derde uitzondering: het criterium van het gelijk(w)aardig resultaat

28. Zelfs wanneer een specifieke rechtsgrond ontbreekt, dan nog kan de Raad van State zijn eigen gebrek aan rechtsmacht in vraag stellen na te hebben vastgesteld dat het vennootschapsrechtelijk annulatieberoep voor de ondernemingsrechtbank *in concreto* de toets aan het criterium van het gelijk(w)aardig resultaat niet doorstaat.

1° Algemeen

29. De toets aan het criterium van het gelijk(w)aardig resultaat, ook wel de equivalentietoets te noemen, houdt in dat de Raad van State nagaat of het door de wetgever bij de justitiële rechter ingestelde beroep tegen administratieve rechtshandelingen wel van dien aard is dat het voor de rechtzoekende tot gelijk(w)aardige resultaten («*des résultats équivalents*») kan leiden als het annulatieberoep bij de Raad van State.⁶⁷ Het beroep bij de justitiële rechter hoeft daarbij niet identiek te zijn aan het annulatieberoep bij de Raad van State, zolang de rechtzoekende er maar een even hoge rechtsbescherming aan ontleent (en er aldus een gelijk(w)aardig of equivalent resultaat mee kan verkrijgen).

De equivalentietoets heeft in essentie tot doel te vermijden dat de rechtsbescherming van rechtzoekenden zou worden gefnuikt door de onttrekking van bepaalde eenzijdige administratieve rechtshandelingen aan de rechtsmacht van de Raad van State. Uiteindelijk komt het gebruik van dit criterium neer op een preliminaire toets aan het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel. De eigenlijke toets gebeurt dan ook door het Grondwettelijk Hof.

30. In het verleden heeft het Grondwettelijk Hof de rechtsbescherming geboden door een beroep op de Raad van State al afgewogen tegen de rechtsbescherming die een beroep op de justitiële rechter biedt.⁶⁸ Het ging om twee situaties waarin de Raad van State *a priori* geen rechtsmacht had, namelijk de onmogelijkheid om als kandidaat-notaris een beroep tot vernietiging bij de Raad van State in te stellen tegen de beslissing van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg die een plaatsvervangende notaris aanstelt en de (vroegere) onmogelijkheid om een beroep tot nietigverklaring in te stellen tegen bestuurshandelingen die uitgingen van een wetgevende vergadering of het Rekenhof.

Terwijl het Grondwettelijk Hof in het eerste geval oordeelde dat succesvol derdenverzet tegen de beslissing

⁶⁷ Zie o.m. RvS 9 juni 2017, nr. 238.471, International Polar Foundation t/ Belgische Staat; RvS 17 september 2015, nr. 232.231, Bodarwé t/ Belgische Staat en Franse Gemeenschap; RvS 16 januari 2012, nr. 217.240, vzw Family Support t/ ONEM.

⁶⁸ F. DEBAEDTS, «Het begrip «administratieve overheid» en de beoordeling van het verschil in jurisdictionele rechtsbescherming» (noot onder GwH 9 april 2003, nr. 41/2003), *TBP* 2004, (297) 298-299.

van de voorzitter voldoende vergelijkbaar was met de rechtsgevolgen van een vernietigingsarrest van de Raad van State⁶⁹, werd de onmogelijkheid om eenzijdige administratieve rechtshandelingen van een wetgevende vergadering of het Rekenhof nietig te laten verklaren geacht het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel te schenden omdat, aldus het Grondwettelijk Hof, «de Raad van State is opgericht als een specifiek rechtscollege om, naast die waarin de hoven en rechtbanken voorzien, een bijkomende rechtsbescherming te bieden tegen onwettige bestuurshandelingen»⁷⁰, een rechtsbescherming die aan ambtenaren van de wetgevende vergaderingen en het Rekenhof werd ontzegd.⁷¹

Waarin die bijkomende rechtsbescherming volgens het Grondwettelijk Hof precies bestaat, werd geconcretiseerd in een arrest van 9 april 2003.⁷² In dat arrest leidde het Hof de hogere rechtsbescherming af uit de inquisitoriale aard van de procedure voor de Raad van State en uit de absolute aard van het gezag van gewijsde van zijn arresten.⁷³ De Raad van State is het hier echter niet mee eens en heeft zowel de inquisitoriale aard als de werking *erga omnes* van zijn vernietigingsbesluiten recentelijk als relevante argumenten voor de toepassing van de equivalentietoets verworpen.⁷⁴ Het Hof van Cassatie heeft op 30 mei 2011 dan weer verduidelijkt dat het al of niet voorhanden zijn van een discretionaire bevoegdheid bij het nemen van het bestreden besluit noch de omvang van het toezicht dat de rechter al dan niet kan uitoefenen op dat besluit, determinerend zijn bij de beoordeling van het criterium van het gelijk(w)aardig resultaat.⁷⁵

2° Toepassing op het vennootschapsrechtelijk annulatieberoep

31. Is aan alle toepassingsvoorwaarden van art. 2:44 WVV voldaan en is er geen specifieke wetsbepaling die de rechtsmacht van de Raad van State doet herleven, dan zal de Raad van State de rechtsmacht van de ondernemingsrechtbank mijns inziens enkel nog in twijfel kunnen trekken door een vergelijking te maken tussen het administratiefrechtelijk en het vennootschapsrechtelijk annulatieberoep en daarbij na te gaan of dit laatste an-

nulatieberoep aan de rechtzoekende wel *in concreto* een gelijk(w)aardige rechtsbescherming biedt.

Is dat volgens hem *niet* het geval, dan zal de Raad van State een prejudiciële vraag aan het Grondwettelijk Hof moeten stellen, omdat hij niet uit eigen beweging een wettelijke bepaling naast zich kan neerleggen.

Het is dan ook nuttig om in dit artikel enkele elementen aan te reiken die bij de toepassing van deze equivalentietoets in overweging zouden kunnen worden genomen. Volledigheid wordt daarbij echter niet nagestreefd.⁷⁶

32. Allereerst zou kunnen worden gekeken naar de draagwijdte van de nietigheidsgronden in beide annulatieberoepen, waarbij alvast kan worden vastgesteld dat de administratiefrechtelijke nietigheidsgronden (nietigheid wegens onbevoegdheid, wegens de schending van substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven vormvoorschriften, wegens machtsoverschrijding of wegens machtsafwending) elk hun vennootschapsrechtelijke evenknie kennen in art. 2:42 WVV.

Wat de vennootschapsrechtelijke nietigheid wegens machtsoverschrijding betreft, heeft de Raad van State er in het verleden reeds op gewezen dat zij ruim moet worden ingevuld, waarbij de toepassing ervan zich niet beperkt tot de schending van het Wetboek van Vennootschappen (en Verenigingen) of de statuten van de vennootschap.⁷⁷ In de memorie van toelichting bij de wet die tot de invoering van oud art. 178 W.Venn. heeft geleid, kan immers worden gelezen dat deze nietigheidsgrond «elke inhoudelijke onregelmatigheid van het besluit van [een orgaan van de vennootschap] welke het gevolg is van een schending van de wet of de statuten [viseert]».⁷⁸

Net zoals in het administratiefrechtelijk annulatieberoep, waarop deze nietigheidsgrond overigens rechtstreeks is geïnspireerd⁷⁹, gaat het om een ruim omschreven restcategorie waaronder alle inhoudelijke of materiële nietigheidsgronden kunnen worden samengebracht.⁸⁰ Ook de schending van administratiefrechtelijke

⁶⁹ GwH 20 september 2001, nr. 109/2001, overweging B.8.2.

⁷⁰ GwH 15 mei 1996, nr. 31/96, overweging B.2.1.

⁷¹ GwH 15 mei 1996, nr. 31/96, overweging B.2.1-B.5. Later werd dit gebrek aan gelijk(w)aardig resultaat door het Grondwettelijk Hof nogmaals aan de kaak gesteld (GwH 19 mei 2004, nr. 89/2004, overweging B.5).

⁷² GwH 9 april 2003, nr. 41/2003, overweging B.7.

⁷³ D. VERBIEST, «Jurisdictionele rechtsbescherming: monistische droom en dualistische realiteit», *TBP* 2009, (278) 285; F. DEBAEDTS, o.c., *TBP* 2004, 298.

⁷⁴ RvS 21 december 2017, nr. 240.257, nv Laurenty t/ Rijkdienst voor Sociale Zekerheid.

⁷⁵ Cass. 30 mei 2011, *Pas.* 2011, 1537, conclusie advocaat-generaal R. MORTIER.

⁷⁶ Er kunnen immers tal van verschillen tussen het administratief en het vennootschapsrechtelijk annulatieberoep worden onderscheiden. De meeste daarvan zijn echter niet van dien aard om de toets aan het criterium van het gelijk(w)aardig resultaat in het nadeel van het vennootschapsrecht te beslechten, wel integendeel. Zo weegt de rechtsbescherming van de administratiefrechtelijke vervaltermijn van zestig dagen om een beroep tot nietigverklaring in te stellen (art. 4, § 1, derde lid Besluit van de Regent van 23 augustus 1948 tot regeling van de rechtspleging voor de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, *BS* 23-24 augustus 1948) amper op tegen de termijn van zes maanden die in het vennootschapsrechtelijk annulatieberoep moet worden nageleefd (art. 2:143, § 4, tweede lid WVV).

⁷⁷ RvS nr. 242.403; RvS nr. 230.590; RvS 21 juni 2013, nr. 224.013.

⁷⁸ *Parl.St.* Kamer 1989-90, nr. 1214/1, p. 34; B. TILLEMANS, «Art. 64 W.Venn.», in *Comm. V. en V.*, losbl.

⁷⁹ A. FRANÇOIS en S. BAETEN, «Vennootschapsbelang en (versus?) algemeen belang» in K. BYTTEBIER, S. BAETEN en K. LEUS (eds.), *Onderneming van publiek recht*, Antwerpen, Maklu, 2000, (17) 17, i.h.b. voetnoot 2.

⁸⁰ Zie voor een uitgebreide bespreking van het administratiefrechtelijke annulatieberoep o.m.: A. MAST, J. DUJARDIN, M. VAN DAMME *et al.*,

verplichtingen, zoals de hoorplicht en de materiële motiveringsplicht, zouden aldus in het vennootschapsrechtelijk annulatieberoep tot een sanctie kunnen leiden.

33. De andere nietigheidsgronden zijn evengoed sterk vergelijkbaar. Weliswaar leggen beide annulatieberoepen eigen accenten en wordt geen identieke invulling aan deze nietigheidsgronden gegeven, maar identiteit is, zoals gezegd, niet vereist. Gelijk(w)aardigheid volstaat.

Zo kan in beide annulatieberoepen de nietigheidsvordering op de schending van vormvoorschriften worden gebaseerd, maar heeft een dergelijke vordering slechts kan op slagen indien een bepaalde toets wordt doorstaan. Voor de ondernemingsrechtbank wordt een beïnvloedingstoets toegepast, waarbij de verzoekende partij moet aantonen dat de begane onregelmatigheid de beraadslaging of de stemming heeft kunnen beïnvloeden (art. 2:42, 1° WVV). Die toets hoeft echter niet te worden toegepast voor op straffe van nietigheid voorgeschreven of met bedrog miskende vormvoorschriften.⁸¹ In het annulatieberoep voor de Raad van State bestrijkt deze toets daarentegen alle nietigheidgronden en houdt zij in dat een vormelijke (maar evengoed een inhoudelijke) onregelmatigheid slechts aanleiding kan geven tot een nietigverklaring wanneer zij invloed kon uitoefenen op de draagwijdte van het genomen besluit, de betrokkene een waarborg werd ontnomen of de bevoegdheid van de steller van de handeling kon worden beïnvloed (art. 14, § 1, tweede lid RvS-Wet).⁸² Vormvoorschriften die niet substantieel zijn, d.w.z. die niet van openbare orde zijn of die niet op straffe van nietigheid zijn voorgeschreven, worden – in tegenstelling tot in het vennootschapsrechtelijk annulatieberoep – door de Raad van State zelfs niet in aanmerking genomen.⁸³

De ondernemingsrechtbank lijkt dan ook een striktere en dus strengere toets te moeten toepassen, maar het toepassingsgebied van die toets is beperkter dan voor de Raad van State. In bepaalde gevallen zou dit eventueel tot de afwezigheid van een gelijk(w)aardig resultaat kunnen leiden, maar alles zal daarbij afhangen van de onregel-

matigheid die *in concreto* wordt bestreden en de feitelijke context waarin de nietigheid wordt gevorderd.

34. Ook de nietigheid wegens machtsafwending bestaat in beide annulatieberoepen, maar wordt er anders ingevuld. Bij de Raad van State is er sprake van machtsafwending wanneer «een overheid de bevoegdheid die haar tot het bereiken van een bepaald oogmerk van algemeen belang is gegeven, gebruikt voor het nastreven van een ander doel[, waarbij] het ongeoorloofde oogmerk het enige doel van de bestreden handeling [moet] zijn».⁸⁴ In het vennootschapsrecht refereert misbruik of afwending van bevoegdheid⁸⁵ dan weer aan de onwettigheid die ontstaat doordat een orgaan «een besluit neemt, dat op zich volstrekt wettig kan zijn, maar met doelstellingen die niet overeenstemmen met diegene waarvoor [dat orgaan] wettelijk beschikt over de macht waarover ze beschikt».⁸⁶

Een dergelijke omschrijving werd echter niet hernoemen in art. 2:42, 2° WVV dat slechts spreekt over «misbruik» of «afwending van bevoegdheid» en dus, net zoals bij machtsoverschrijding, een brede invulling van deze nietigheidgrond toelaat. Ook dit vindt bevestiging in de memorie van toelichting bij de wet van 29 juni 1993 waarin met verwijzing naar de Raad van State, afdeling wetgeving, kan worden gelezen dat machtsafwending «iedere onregelmatigheid is wat betreft het doel van een besluit van een [orgaan van de vennootschap]» omvat.⁸⁷ Niets lijkt er *ab initio* aan in de weg te staan dat dat doel bij de beoordeling van de machtsafwending publiekrechtelijk wordt ingekleurd en, bijvoorbeeld, de behartiging van het algemeen belang is. Een gelijk(w)aardige rechtsbescherming lijkt dan ook voorhanden, afhankelijk natuurlijk van de mate waarin de ondernemingsrechtbank eraan denkt of wordt herinnerd om met een dergelijke publiekrechtelijke kleuring rekening te houden.

35. Een laatste vermeldenswaard discussiepunt is het gezag en de terugwerkende kracht van de nietigverklaring door de ondernemingsrechtbank. Net zoals de ar-

o.c., 1231 en voor het vennootschapsrechtelijk annulatieberoep *o.m.*: E. POTTIER en A. DE SELYS LONGCHAMPS, «La censure judiciaire des décisions des organes et les procédures de résolution des conflits internes», in O. CAPRASSE, H. CULOT en X. DIEUX (eds.), *Le nouveau droit des sociétés et des associations. Le CSA sous la loupe*, Limal, Anthemis, 2019, (297) 345-397; R. HOUBEN en A. SNYERS, *o.c.*, in BELGISCH CENTRUM VOOR VENNOOTSCHAPSRECHT (ed.), *Het ontwerp Wetboek van vennootschappen en verenigingen*, 215-225; K. GEENS en M. WYCKAERT, *De vennootschap. Algemeen deel*, 495-615 in *Comm.VenV.*, losbl., B. TILLEMANS, «Art. 178 W.Venn.»; en z.p. en B. TILLEMANS, «Art. 64 W.Venn.» in *Comm.VenV.*, losbl., z.p.

⁸¹ R. HOUBEN en A. SNYERS, *o.c.*, in BELGISCH CENTRUM VOOR VENNOOTSCHAPSRECHT (ed.), *Het ontwerp Wetboek van vennootschappen en verenigingen*, 215-216.

⁸² E. BREWAEYS, «Raad van State. Procesrechtelijke vernieuwingen – deel 1», *NJW* 2014, 429.

⁸³ I. OPDEBEEK en S. DE SOMER, *o.c.*, 580.

⁸⁴ RvS 10 juli 2018, nr. 242.078, *nv Retail Estates t/ Belgische Staat*; RvS 28 juni 2016, nr. 235.247, *Private stichting Ikhlaas t/ Gemeente Zemst*; RvS 2 juli 2013, nr. 224.217, *Segaert en Segaert t/ Vlaamse Gewest*.

⁸⁵ In oud art. 64 W.Venn. werd enkel gesproken van «misbruik van bevoegdheid» en niet van «afwending van bevoegdheid». Op advies van de Raad van State, afdeling wetgeving, maakt art. 2:41, 2° WVV voortaan melding van beide begrippen, naast de nietigheid wegens overschrijding van bevoegdheid (Adv.RvS nr. 61.988/2 van 9 oktober 2017 bij het wetsontwerp tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 3119/002, p. 36). Achter het gebruik van de term «bevoegdheidsafwending» in plaats van machtsoverschrijding moet overigens ook geen inhoudelijk verschil worden gezocht. Beide begrippen worden in het Frans immers vertaald als «*détournement de pouvoir*».

⁸⁶ K. GEENS en M. WYCKAERT, *o.c.*, 602; Zie ook: B. TILLEMANS, «Art. 64 W.Venn.» in *Comm.V. en V.*, losbl.; J. RONSE, *Preadvies over de nietigheid van de besluiten van organen van de naamloze vennootschap*, Zwolle, W.E.J. Tjeenk Willink, 1966, 393.

⁸⁷ *Parl.St.* Kamer 1989-90, nr. 1214/1, p. 34.

resten van de Raad van State hebben de vonnissen van de ondernemingsrechtbank waarbij een besluit van een vennootschapsorgaan nietig wordt verklaard, absoluut gezag van gewijsde en dus *erga omnes*-werking.⁸⁸ Bovendien werken beide uitspraken terug in de tijd tot op het ogenblik waarop het bestreden besluit is genomen.

De annulatieberoepen verschillen echter op niveau van de beperkingen die door de rechter aan de retroactieve werking kunnen dan wel moeten worden gesteld. Zo kunnen de rechtsgevolgen van arresten van de Raad van State slechts definitief of voorlopig worden gehandhaafd om uitzonderlijke redenen die een aantasting van het legaliteitsbeginsel rechtvaardigen en kan de Raad van State nooit zelf een handhaving ambtshalve bevelen (art. 14ter RvS-Wet).⁸⁹ De klemtoon ligt daarbij op de wettigheid van het bestreden besluit.

36. In het annulatieberoep van het WVV kan de nietigheid dan weer niet worden tegengeworpen aan derden die, op grond van het vernietigd besluit, jegens de rechtspersoon rechten hebben verkregen, zonder dat zij het gebrek waarmee het besluit is behept kenden of behoorden te kennen. Deze beperking kan echter niet worden ingeroepen in het voordeel van leden van de bestuursorganen (art. 2:48 WVV). Geens en Wyckaert merken op dat deze regeling tot gevolg heeft dat het vernietigde besluit *de facto* overeind blijft en dat de nietigheid veelal wordt gecompenseerd door een schadeloosstelling.⁹⁰

Sinds de invoering van het WVV heeft de ondernemingsrechtbank ter zake geen appreciatiebevoegdheid meer en *moeten* de gevolgen van het vernietigde besluit worden gehandhaafd telkens als zo'n situatie zich voordoet.⁹¹ In vennootschapsrechtelijke context ligt de klemtoon dan ook meer op de bescherming van de belangen van derden die met de rechtspersoon hebben gehandeld dan op de wettigheid van het bestreden besluit.

Hier lijkt dan ook een werkelijk verschil te schuilen tussen beide annulatieberoepen. De toekomst zal uitwijzen of dit volstaat om tot het gebrek aan een gelijk(w)aardig resultaat te besluiten.

37. Daarbij moet wel, nogmaals, worden beklemtoond dat een verschil *in abstracto* niet volstaat.⁹² Zo werd de Raad van State in 2015 gevraagd zich uit te spreken over de nietigverklaring van het besluit tot partiële splitsing van de algemene vergadering van een Waalse intercommunale die als cvba van publiek recht door het leven

ging.⁹³ Met verwijzing naar o.m. oud art. 172 W.Venn., op grond waarvan de nietigverklaring van een vennootschap bij een rechterlijke beslissing moet worden uitgesproken, werd de (principiële) rechtsmacht van de Raad van State betwist. De verzoekende partij argumenteerde dat niet aan het criterium van het gelijk(w)aardig resultaat was voldaan, omdat de nietigverklaring die op grond van oud art. 172 W.Venn. kon worden uitgesproken, slechts *ex nunc* werkte, terwijl de arresten van de Raad van State retroactieve werking hebben.

De Raad van State wees dit argument echter van de hand omdat de terugwerkende kracht geen meerwaarde bood aan de rechtsbescherming die de verzoekende partij *in casu* zocht, «la commune ayant surtout mis en exergue son souhait de ne pas participer à l'intercommunale mixte à laquelle les actes attaqués l'ont contrainte d'adhérer, et de pouvoir se retirer de l'intercommunale IDEA».⁹⁴

In een recent arrest van 21 september 2018 heeft de Raad van State dit nogmaals in herinnering gebracht.⁹⁵

38. Er zal dan ook steeds moeten worden nagegaan of de hogere rechtsbescherming van 's Raads arresten wel noodzakelijk is om de rechtzoekende de rechtsbescherming te bieden die hij in een concrete situatie zoekt.

V. De schorsingsbevoegdheid van de ondernemingsrechtbank onder gelding van het nieuwe WVV

39. Zoals in de inleiding aangekondigd, nog een kort woordje over het schorsingsberoep. Dit beroep is immers in hetzelfde bedje ziek als dat van de nietigheid, omdat art. 2:46 WVV bepaalt dat «in gevallen die hij spoedeisend acht, [...] de voorzitter van de ondernemingsrechtbank, op vordering van de rechtspersoon of een persoon die belang heeft bij de naleving van de niet nagekomen rechtsregel, in kort geding de opschorting van een besluit [kan] bevelen indien de aangevoerde middelen de nietigverklaring van het bestreden besluit *prima facie* kunnen verantwoorden».

Naar analogie met het vennootschapsrechtelijk annulatieberoep werd de rechtsgrond voor de schorsingsbevoegdheid van de voorzitter van de ondernemingsrechtbank tot de besluiten van alle vennootschapsorganen uitgebreid, terwijl die zich voorheen tot besluiten van de algemene vergadering beperkte (oud art. 179 W.Venn.).

⁸⁸ R. HOUBEN en A. SNYERS, *o.c.*, in BELGISCH CENTRUM VOOR VENNOOTSCHAPSRECHT (ed.), *Het ontwerp Wetboek van vennootschappen en verenigingen*, 229-230.

⁸⁹ A. MAST, J. DUJARDIN, M. VAN DAMME *et al.*, *o.c.*, 1309-1310.

⁹⁰ K. GEENS en M. WYCKAERT, *o.c.*, 613.

⁹¹ E. POTTIER en A. DE SELYS LONGCHAMPS, *o.c.*, in O. CAPRASSE, H. CULOT en X. DIEUX (eds.), *Le nouveau droit des sociétés et des associations. Le CSA sous la loupe*, 373-374; R. HOUBEN en A. SNYERS, *o.c.*, in BELGISCH CENTRUM VOOR VENNOOTSCHAPSRECHT (ed.), *Het ontwerp Wetboek van vennootschappen en verenigingen*, 229-230.

⁹² RvS nr. 238.471; RvS nr. 230.590.

⁹³ RvS nr. 230.590.

⁹⁴ Uiteindelijk hoefde eigenlijk zelfs niet aan het criterium van het gelijk(w)aardig resultaat te worden getoetst, omdat het eigenlijke voorwerp van het beroep een overeenkomst was waarvan geen administratieve rechtshandeling kon worden afgesplitst. Dat neemt echter niet weg dat dit arrest mooi het belang van de concrete rechtsbescherming voor de toets aan voormeld criterium illustreert.

⁹⁵ RvS nr. 242.403.

40. Ook in zijn schorsingsberoep is de Raad van State aldus principieel zijn rechtsmacht verloren t.a.v. besluiten van organen van vennootschapsrechtelijk vormgegeven administratieve overheden. Weliswaar bepaalt art. 17, § 1, eerste lid RvS-Wet, in tegenstelling tot art. 14, § 1 RvS-Wet, dat de Raad van State *als enige* bevoegd is om de schorsing te bevelen van een eenzijdige administratieve nietigverklaring, maar met de in cursief gedrukte bewoordingen werd slechts een einde gemaakt aan de situatie waarin tegelijk een annulatieberoep aanhangig werd gemaakt voor de Raad van State en de schorsing van dezelfde administratieve rechtshandeling werd gevorderd voor de justitiële rechter op grond van art. 584, eerste tot derde lid Ger.W.⁹⁶

Volgens D’Hooghe en Schellekens moet de betekenis van deze bewoordingen worden gezocht in de exclusieve bevoegdheid van de Raad van State om, als enige, een eenzijdige administratieve rechtshandeling *erga omnes* te schorsen.⁹⁷ Anders gezegd, art. 584, eerste tot derde lid Ger.W. volstaat niet als rechtsgrond voor de gewone hoven en rechtbanken om tot schorsing van dergelijke rechtshandelingen over te gaan. Dat belet echter niet dat, zoals voormelde auteurs terecht, zij het niet nadrukkelijk, aangeven, ook in het schorsingsberoep de rechtsmacht van de Raad van State een residuair karakter heeft en dus moet wijken wanneer op basis van een specifieke wet een beroep op de justitiële rechter mogelijk is.⁹⁸

41. Op de specifieke gelijkenissen en verschillen tussen het administratief en het vennootschapsrechtelijk schorsingsberoep wordt in dit artikel echter niet ingegaan. De kans dat de Raad van State specifiek de rechtsbeschermende werking van de schorsingsvoorwaarden van beide beroepen op hun gelijkwaardigheid gaat toetsen, lijkt me immers eerder klein.

Allereerst is de schorsing geen autonome vordering maar steeds een accessorium van een vordering tot nietigverklaring van de bestreden eenzijdige administratieve rechtshandeling. Dat heeft tot gevolg dat de Raad van State de vordering tot schorsing in de meeste gevallen zal kunnen afwijzen met verwijzing naar zijn gebrek aan rechtsmacht om de bestreden rechtshandeling nietig te

verklaren.⁹⁹ Daarnaast kan, zelfs in de hypothese dat de Raad van State alsnog rechtsmacht zou blijken te hebben in het annulatieberoep, de Raad van State zich voor de afwijzing van de schorsingsvordering nog steeds eenvoudig beperken tot de vaststelling dat aan een van de schorsingsvoorwaarden niet is voldaan, zonder op een eventuele exceptie wegens gebrek aan rechtsmacht te moeten antwoorden.

Enkel in het geval van een vordering tot schorsing wegens uiterst dringende noodzakelijkheid zou de Raad van State weleens sneller geneigd kunnen zijn om (tijdelijk) aan zijn rechtsmacht vast te houden.¹⁰⁰ Deze specifieke (UDN-)procedure kent haar vennootschapsrechtelijke gelijke immers niet en de snelheid waarmee zij moet worden doorlopen, maakt een doorgedreven toets aan het criterium van de gelijk(w)aardige rechtsbescherming in dit stadium niet evident.

VI. De data waarop alles verandert

42. Het WVV is weliswaar al op 1 mei jl. in werking getreden, maar de Raad van State en de ondernemingsrechtbank hebben (gelukkig) nog even tijd om aan de nieuwe situatie te wennen. In art. 39 van de wet van 23 maart 2019 is immers een overgangsregeling uitgewerkt voor vennootschappen die vóór 1 mei 2019 reeds bestonden. Op hen is de toepassing van het WVV uitgesteld tot 1 januari 2020. Zij kunnen er wel voor kiezen om zich sneller aan het WVV te onderwerpen, m.n. door hun statuten eerder dan die datum aan het wetboek aan te passen. In ieder geval moeten die statuten uiterlijk op 1 januari 2024 met de bepalingen van het WVV in overeenstemming zijn gebracht.

Bij gebrek aan een specifieke regeling voor de inwerkingtreding van de artt. 2:42-2:48 WVV betekent dit dat de toepassing van het (vennootschapsrechtelijk) annulatieberoep zal verschillen van vennootschap tot vennootschap. Voor vennootschappen die reeds bestonden vóór de inwerkingtreding van het WVV zullen enkel besluiten waartegen na 31 december 2019 een nietigheidsvordering werd ingesteld, onder de nieuwe regeling vallen.¹⁰¹ Voor vennootschappen die na 30 april 2019 werden of zullen worden opgericht, vinden zij dan weer onmiddellijk toepassing op gedingen die na die datum worden ingesteld, terwijl reeds bestaande vennootschappen zich vrijwillig

⁹⁶ Zie voor de ontstaansgeschiedenis van het administratief kort geding en de onderliggende noodzaak, o.m.: A. MAST, J. DUJARDIN, M. VAN DAMME *et al.*, *o.c.*, 1342-1344; D. D’HOOGHE en L. SCHELLEKENS, *o.c.*, in G. DEBERSAQUES, E. BREWAEYS, A. COPPENS *et al.* (eds.), *Rechtsbescherming door de Raad van State: 15 jaar procedurele vernieuwing*, 230, 226-229.

⁹⁷ D. D’HOOGHE en L. SCHELLEKENS, *o.c.*, in G. DEBERSAQUES, E. BREWAEYS, A. COPPENS *et al.* (eds.), *Rechtsbescherming door de Raad van State: 15 jaar procedurele vernieuwing*, 228.

⁹⁸ I. OPDEBEEK en S. DE SOMER, *o.c.*, 560-561 en, impliciet, D. D’HOOGHE en L. SCHELLEKENS, *o.c.*, in G. DEBERSAQUES, E. BREWAEYS, A. COPPENS *et al.* (eds.), *Rechtsbescherming door de Raad van State: 15 jaar procedurele vernieuwing*, 229. Vgl. met A. MAST, J. DUJARDIN, M. VAN DAMME *et al.*, *o.c.*, 1344, waar deze nuancering niet tot uitdrukking wordt gebracht.

⁹⁹ Zie bv. RvS nr. 242.403 en RvS nr. 217.240.

¹⁰⁰ Voor meer informatie over de UDN-procedure, zie: I. OPDEBEEK en S. DE SOMER, *o.c.*, 557-560.

¹⁰¹ Art. 3 Ger.W. bepaalt immers dat «[d]e wetten op de rechterlijke organisatie, de bevoegdheid en de rechtspleging [...] van toepassing [zijn] op de hangende rechtsgedingen, zonder dat die worden onttrokken aan de instantie van het gerecht waarvoor zij op geldige wijze aanhangig zijn, en behoudens de uitzonderingen bij de wet bepaald».

vroeger aan het «nieuwe» annulatieberoep zullen onderwerpen zodra zij hun statuten hebben aangepast.

43. Voor de rechtsmacht van de Raad van State en de ondernemingsrechtbank betekent dit dat de grote verschuiving pas zal plaatsvinden na 31 december 2019.¹⁰² Meer specifiek zal de Raad van State systematisch zijn rechtsmacht in vraag moeten stellen wanneer na die datum een vordering tot schorsing en/of nietigverklaring wordt ingesteld tegen een eenzijdige administratieve rechtshandeling van een vennootschaps-, verenigings- of stichtingsrechtelijk vormgegeven administratieve overheid.¹⁰³

VII. Enkele besluitende beschouwingen en een voorstel tot wetswijziging

44. Het hoeft geen betoog dat de weerslag die de inwerkingtreding van de artt. 2:44 en 2:46 WVV op de rechtsmacht van de Raad van State dreigt te hebben, absoluut niet wenselijk is.

We hebben weliswaar gezien dat er sowieso eenzijdige administratieve rechtshandelingen zijn die aan de rechtsmacht van de Raad van State onttrokken zijn, maar tot nu toe ging het steeds om bepaalde besluiten die *ratione materiae* zijn afgebakend (zie *supra*, nr. 9). Voortaan dreigt de rechtsmacht van de Raad van State echter volledig afhankelijk te worden gemaakt van de institutionele vormgeving van de administratieve overheid aan wie de eenzijdige administratieve rechtshandeling wordt toegerekend.

Het wordt daardoor perfect mogelijk dat twee administratieve overheden identiek hetzelfde besluit met identiek dezelfde onregelmatigheid nemen, maar dat de Raad van State zich slechts over de nietigheid van een van deze besluiten zal kunnen uitspreken omdat het andere besluit werd genomen door een overheid waarop het WVV aanvullend van toepassing is. En daarbij moet dan eerst nog worden uitgeklaard of dat besluit al dan niet door een orgaan van die administratieve overheid werd genomen.

Deze situatie is nefast voor de goede rechtsbedeling. De rechtsbescherming van de burger tegen ongeoorloofd

overheidsoptreden zou immers niet afhankelijk mogen worden gesteld van de wijze waarop die overheid intern is georganiseerd.

45. De burger die voor de Raad van State om deze reden met een exceptie van rechtsmacht wordt geconfronteerd, zal zich weliswaar nog steeds kunnen wenden tot de ondernemingsrechtbank. Voor deze rechtbank dreigt de inwerkingtreding van de artt. 2:44 en 2:46 WVV echter niet alleen een grotere werklast met zich mee te brengen, zij zullen ook worden gedwongen uitspraak te doen in materies waarmee zij absoluut niet vertrouwd zijn. De rechtsmacht van de ondernemingsrechtbank neemt immers niet weg dat nog steeds de schorsing en/of nietigverklaring wordt gevorderd van een eenzijdige administratieve rechtshandeling die aan een specifiek administratiefrechtelijk regelgevend kader onderworpen is.

Of het nu gaat om de verplichte motivering van individuele administratieve rechtshandelingen of om de toepassing van andere algemene beginselen van behoorlijk bestuur en publiekrechtelijke regels, zij zullen bij de beoordeling van de regelmatigheid van het litigieus besluit ook door de ondernemingsrechtbanken in rekening moeten worden gebracht. En zij hebben daar absoluut minder kaas van gegeten dan de Raad van State.

46. Schoenmakers blijven het best bij hun leest en dat is voor rechters niet anders. De wetgever zet deze – ongetwijfeld onbedoelde en ongewenste – situatie dan ook het best zo snel mogelijk recht, liefst nog alvorens voormelde bepalingen een eerste keer moeten worden toegepast.

Over de wijze waarop de weerslag van de artt. 2:44 en 2:46 WVV op de rechtsmacht van de Raad van State best wordt geneutraliseerd, moet echter goed worden nagedacht. De uitbreiding van het schorsings- en annulatieberoep tot alle besluiten van vennootschappen, verenigingen en stichtingen is in een zuiver privaatrechtelijke context immers een goede zaak. Het zorgt ervoor dat alle besluiten van deze rechtspersonen voortaan volgens eenzelfde wettelijk regime kunnen worden geschorst en/of nietig verklaard. Een terugkeer naar oud art. 178 W.Venn. dat enkel op besluiten van de algemene vergadering van vennootschappen van toepassing was, is dan ook geen valabele oplossing.

47. Verschillende formuleringen zijn mogelijk. Zo zou aan het begin van de artikelen 2:44 en 2:46 WVV de zinsnede «onverminderd de toepassing van art. 14 W.RvS» kunnen worden toegevoegd, maar vanuit legistiek oogpunt is het niet ideaal om de Raad van State zijn rechtsmacht terug te geven via een algemene uitzondering op een bepaling die reeds een algemene uitzondering vormt op art. 14, § 1 RvS-Wet.

Het is ook denkbaar om in het wetskrachtig organiek statuut van elke vennootschaps-, verenigings- of stichtingsrechtelijk vormgegeven administratieve overheid de toepassing van voormelde bepalingen uitdrukkelijk uit te schakelen. Dat lost het probleem echter niet op. De burger zou nog steeds moeten nagaan of de wet-, decreet- of ordonnantiegever eraan heeft gedacht om een dergelijke

¹⁰² Ook in deze context kan die datum vroeger liggen wanneer een nieuwe vennootschapsrechtelijk vormgegeven administratieve overheid het licht ziet of wanneer de statuten van de reeds bestaande overheden vóór 31 december 2019 aan de nieuwe regeling worden aangepast. Voor publiekrechtelijke rechtspersonen vereist zulks wel de tussenkomst van de wet-, decreet- of ordonnantiegever. Art. 32 van de wet van 23 maart 2019 verleent de Koning weliswaar de bevoegdheid om de verwijzingsregel in het wetskrachtig organiek statuut van deze rechtspersonen aan te passen, maar niet om hun wetskrachtig organiek statuut in zijn totaliteit aan het WVV te conformeren.

¹⁰³ Zie voor een toepassing van art. 3 Ger.W. door de Raad van State, ten tijde van de invoering van de voorloper van oud art. 190bis Venn.W., de voorloper van oud art. 178 W.Venn.: RvS 17 oktober 2002, nr. 111.639, Stabroek, e.a. t/ Intercommunale gasvoorziening van Antwerpen omgeving, e.a.

uitschakeling in het wetskrachtig organiek statuut van een bepaalde administratieve overheid op te nemen.

48. De meest elegante oplossing bestaat er volgens mij in om in de artt. 2:44 en 2:46 WVV opgenomen verwijzingen naar de ondernemingsrechtbank eenvoudig te schrappen. Weliswaar verliest de ondernemingsrechtbank hierdoor haar uitsluitende bevoegdheid in het schorsings- en annulatieberoep, maar dit wordt opgevangen door de bijzondere bevoegdheid die deze rechtbank in vennootschaps-, verenigings- en stichtingsgerelateerde zaken aan art. 574, 1° Ger.W. ontleent en die, zoals we *supra* (nr. 11) hebben gezien niet in staat is om de rechtsmacht van de Raad van State te beïnvloeden. Wel moet in dit geval elders worden beklemtoond dat de schorsing en de nietigverklaring van besluiten van organen van vennootschappen, verenigingen en stichtingen steeds «bij rechterlijke beslissing» moet worden uitgesproken, wil men vermijden dat de vennootschappen plots zelf hun besluiten zouden beginnen nietig te verklaren. Inspriatie daarvoor kan worden geput uit art. 2.34 WVV.¹⁰⁴

De ondernemingsrechtbank blijft m.a.w. bevoegd voor de schorsing en/of nietigverklaring van besluiten van alle organen van zowel vennootschappen, verenigingen als stichtingen. We hebben *supra* (nr. 11) echter vastgesteld dat het Hof van Cassatie in het verleden al heeft geoordeeld dat een algemeen verwoorde bevoegdheidsverdelende bepaling als art. 574, 1° Ger.W. niet in staat is om de rechtsmacht van de Raad van State te beïnvloeden.¹⁰⁵ Deze formulering maakt het mogelijk de rechtsmacht van de Raad van State niet langer te laten afhangen van de vennootschaps-, verenigings- of stichtingsrechtelijke vormgeving van de administratieve overheid, zonder aan de draagwijdte van de artt. 2:44 en 2:46 WVV in zuiver privaatrechtelijke context te tornen.

49. Laten we hopen dat de wetgever hier snel orde op zaken stelt. In afwachting is het met een dubbel gevoel uitkijken naar de eerste arresten waarin de Raad van State en de ondernemingsrechtbanken met de in dit artikel toegelichte rechtsmachtsverschuiving worden geconfronteerd.

¹⁰⁴ De vervanging van de uitsluitende bevoegdheid van de ondernemingsrechtbank in het schorsings- en annulatieberoep door een bijzondere bevoegdheid heeft als voornaamste gevolg dat de rechtbank van eerste aanleg die wordt geadieerd voor een vordering tot schorsing en/of nietigverklaring van een vennootschap, vzw of stichting, zijn bevoegdheid niet langer ambtshalve in vraag zou kunnen stellen wanneer de verwerende partij niet *in limine litis* de verwijzing naar de ondernemingsrechtbank heeft gevorderd (S. RUTTEN en F. DUPON, «Overzicht van rechtspraak: De bevoegdheid [Materiële bevoegdheid – Hoofdvordering] De rechtbank van eerste aanleg [Partim]», *TPR* 2014, 1963-196).

¹⁰⁵ De wetgever doet er goed aan om in de voorbereidende werkzaamheden zijn bedoeling met deze wetwijziging duidelijk uiteen te zetten, wil hij vermijden dat de Raad van State uit de in hun samengang gelezen diverse wetsbepalingen die het vennootschapsrechtelijk annulatieberoep regelen, alsnog tot zijn onbevoegdheid zou besluiten (vgl. RvS nr. 230.590).